

158

C III-9

..... У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 20. ФЕБРУАРА 1873.

ГОДИНА II. ПОЗОР УРЕЂУЈЕ

ИШТЕ ЕРЮ 23. ХАНИ.

НИКОЛА КОПЕРНИК.

Сав учени и изображеніи свет сећа се још сада
Николе Коперника, који је пре четири стотине
година угледао света у Торуњу. А сећају се да-
нас тога дива у науци особито наша словенска
браћа Чеси и Польаци, којих се он тиче најближе.

Дед Николин, Никола Коперник, пресели се из Чешке г. 1396 у Краков, а отац му Никола г. 1459. у мазовску варош Торуњ, где узе за жену Варвару Вацелродову. То беху родитељи вели-
ког звездара, који се роди 7. (19). фебруара г.
1473. у Торуњу, или као што се пољски зваше
Тарнув, (Трнов, од чега су Немци направили
Торн.)

Никола Коперник, или боље Копрник, побија најбоље онај приговор, који нам долази са стране немачке, да словенско племе није родило човека, који би могао утргти стазе науци и уметности и који би створио нову епоху у њиховом развићу. Јер то је и наука у оштете признала, да је Никола Коперник први порушио у науци о звездама птоломејеву систему, која је била завладала у старом и средњем веку, да је он својим главним делом „De revolutionibus orbium coelestium“ произвео праву револуцију не само у тој науци него и у целом умном свету, да је дао нови правац људским назорима о висиони, о положају земље у сунчаној системи, те је напрочито својој науци ударио чврст темељ, на ком су после даље градили велики синови других народа, као: Данци Тихо Брахе, Енглез Ђутн, Немац Кеплер, Талијанац Галилеји, Француз Лаплас, и други.

Премда је Коперник целе астрономију према талашњем стању науке истумачио, језгра је ње-

гове науке и па у томе, што је први доказао, да је сунце средиште планетскога света, а око њега да се окреће земља с месецом и другим планетама, те тако постаде коперникови система темељ науци о звездама.

Човек се не може доста надивити бистрини коперниковума, који је без справа и апарати тако тачно схватио природне законе и оборио преко хиљаду година стару птоломејеву систему.

Заслуга даље коперникова није била само обнова целе астрономије: он је управо основао филозофију природних наука.

Изуметци учених људи не остају ограничени само на њихове мирне собице; они, оденути у почетку смерним плаштем неких начела, пронисну полагање цео свет! С тога су изуметци концепцији, који су невештим оку тако далеко као што му је далеко небо, исто тако важни, као и проналазак новога света. „На послетку,“ — вели учени Немац Ј. Ј. Литров — „као да се геније људскога рода, тако дуго занемарен, након петнаест стотина година опет пробудио из свога дубокога сна. Над Европом, првљу орошеном и развалинама дивљег варварства засутом, диже он по други пут свој луч, по што се, тако реби, у Азији и Африци заувек угасио. Том светлочију расветли нове пределе, невикле просвети, и непознате досадаљој повесници светској. Вођен његовом светлошћу пронађе Колумбо нови свет и Концепције нову планетску систему. С обојицом поче доба другога и бољега друштвенога и душевнога живота.“

И нас Србаља мора се тицати ова прослава успомене славнога Коперника, јер и наш народ,

ДАЧИЦА МАСТИ ВОДИЦА

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Сеоска простота“) приказивана је први пут у уторак 13. фебруара.

Ако је икад писку пошло за руком да идеалише драматску особу до највишег ступња, то је без сумње писец „сеоске простоте“ г. Тенферу. Његова јунакиња Савка (боље би било да је остало Јиза), то није обична простота, као што се виђа на селу (наравно немачком), то је до узора узвишене глупост, то је по готову кретенизам, јер има у њезином раду и таквих момената, где није па чисто са својим полом. Гледајќи такву простоту, ми се чисто попоносимо што је наш сеоски свет толико напреднији од онога, где је аутор новајнико снике за своју шаљиву игру. У нас нема девојака, које не би знале да пису удате, шта више мислимо, да је наш сеоски свет женски у томе знаљу напреднији од варошкога света. Па још ваља знати да то није „паорска“ простота, та Савка; она је пунила адвоката, и ту видимо, колико је весели писак умее да идеалише тај стапај, кад је у његовом кругу могла да се развије така неисказана простота, која мора да чека док не нађе слушајно какав господничин, да јој разјасни, како је она девојка а не жена, и њезин стари гуњалајо тутор, а не муж. Па још кад кажемо, да у тој неограниченеј простоти има нешто, што нам казује, да је све то шала, и да то не треба узети баш тако строго, као што се каже — није ли тада и читав комад узор шаљиве игре? Ми бисмо се огрешили, кад би другачије него у шали хтели оценити ову бесмислену лакрију, што се зове „сеоска простота“. Нама је то шала, кад у друштву, које се назива културним, има такве пародијалне простоте, која може да одушеви наше преводиоце, само бисмо золели видити такве дражесне слике у оном пределу где су порасле, а не у лепоме Максимириу, где живи и где се креће паметан свет. Да је преводилац, којом срећом, кад је пошао да посреди то дело, посрбно и име пишчево, морао би и нехотиће помислити на лопац, те би вада пре него што је ударио пером да преведе овај комад морао опазити, да има пред собом пукнуту лопац, кроз који ће испурити сав мед његова труда, а остати у њему само талог од — воска, да се њиме навошти — — али ко? Писац? Та сваки воли да показује свету своја душевина чеда па била она и саката! Или преводилац? Тада је већ више воска власничко, што није оставио аутора на мир, него га брука износићи га па свет у српском преводу. Ми бисмо имали о г. Тенферу најбоље мишљење, да нас није малициозни преводилац узнемирио цело вече звекетом његова лопца. Или је восак вада за управу која га је дала приказивати? Ако није мислила управа, да нас рјавим комадом научи шта је то добар комад, онда ћије лепо од ње, да нас стави на тако тешку пробу, пригуђујући нас да гледамо цело вече празне лопице, а ако је то мислила, онда јој морамо признати да писмо никако за нестативал метод у студији доброга.

Кад не можемо да „навоштимо“ ни писца, ни преводиоца, па ни управу, што морамо осем у залуд утрошеној

времена на представи, још и да подгревамо наша не баш пријатна осећања пишући резенију о том комаду. — онда бисмо желели, да се тим востком добро навошти јаки, који ће да привеже то дело за осталу позоришну — маскулатуру.

Глумцима најкијим служи на час, да су могли игром својом и толико занимати публику у овом комаду; а међу њима особито заслужују похвалу г. Сајевић и наш гост г. Челеш. — М.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) У народном позоришту у Загребу одређен је за месец март ове године овај позоришни ред представа: 1. марта: „Шариска сиротиња,“ (у корист Ј. Бајзовој.) — 2. марта: „Ериали“ (опер.) — 4. марта: „Госпође и хусари.“ — 5. марта: „Трошаторе,“ (опер.) — 6. марта: „Ловудска сиротица.“ — 8. марта: „Нарције,“ (у корист П. Брачија) — 9. марта: „Трошаторе,“ (опер.) — 11. марта: „Мејрима.“ — 12. марта: „Париски коготер.“ — 13. марта: „Трошаторе“ (опер.) — 15. марта: „Смеџа пост у Бајони,“ (у корист глумице Ружићке.) — 16. марта: „Амелија,“ (опер.) — 19. марта: „Фауст,“ (опер.) — 20. марта: „Потурцица.“ — 22. марта: „Бајазитова љубав,“ (у корист Т. Јовановића) — 23. марта: „Фауст,“ (опер.) — 25. марта: „Фауст,“ (опер.) — 26. марта: „Добричине сељаци.“ — 27. марта: „Силетка и љубав.“ — 29. марта: „Фауст“ (опер., у корист певачице Бартове) — 30 марта: „Катарина Хауардова.“

* (Мађарско народно позориште у Пешти.) По извештају, ког је краљ угарски министар унутрашњих послова поднео сабору, чини главница мађарског народног позоришта свега 756,907 ф. д. вр. У ту своту долази 1840 г. сабором одређена позоришна државна главница од 443,206. и одрофа Каролије путем прилога покупљена главница од 313,701 ф. Приходи од тих главница троше се већином на потребе позоришне. Осим тога добија мај. пар. позориште из приватне благајне краљевске 84,000 фр. на годину, а и сабор ми је пре некада одредио за ову годину 49.000 фр. а. вр. у име помоћи.

СИТИЦЕ.

* (То ти је разлика.) Кад у Калифорнији пође звонар по цркви да хуши појде, не заброица само свакоме испред поса, већ опомиње и молјака речима. У клупи седи некакав рудар, што кона злато. Присврљак, добар знаца рударев, дође и до њега, те га поче гонити па дар. — „Дај, Виљеме, пружидер штогод.“ — „Не могу! — „А за што не? Није ли ствар вредна дара?“ — Ствар је добра али ја не могу и нипака дати! — „Е, као да ја не знам да можем! Нађи бољег изговора!“ — Е, кад већ хоћеш: иши сам дуга! Кад поплаћам дугове, онда ћу даривати цркву. — „Али, Виљеме, та Богу си више дужан него ли икome другом“ — Та јесам, јесам, али же он не гања као други веровици!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕДСТАВА

У ПРЕТИПЛАТИ 19.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 20. ФЕБРУАРА 1873.

ЛЕК ОД ПУНИЦА

ШАЉИВА ИГРА 1. У РАДЊИ, ПО ШИАНСКОМ ОД ДОН МАНУЈЕЛА ХУАНА ДИЈАНА ПРЕРАДИО ЛАУШ, ГРАЉ

БАВАРСКИ, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

СОБАКЕ: ТО СО БЕ:

ФЕДЕРИКО, ШИАНСКИ ПЛЕМИНСКИ, САРАДНИК

Маријана, његова жена.

Долорес, њена мати.

Дона Леонсија, маријанина баба.

Дон Клето де Сангредо, кубенни лекар леонсијин.

Рафајел, федериков пријатељ.

Хуан, федериков слуга.

Збива се у Толеду године 1863.

Збива се у Толеду године 1863.

ЗА ТИМ:

ФРАНЦУСКО-ПРУСКИ РАТ.

ШАЉИВА ИГРА У 1. РАДЊИ, НАПИСАНО КО САФО

ПОПОВИЋ, ЗВАНИЧНИКУ МИРУ.

Суботић и виши чинови.

Ката, његова жена.

Марија, његова кћи.

Симеон, његов син.

Петровић, грунташко војниче.

Лука, његов син.

Симеон, његов син.

<b